

Лариса Величко, к. ю. н.

*Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президенті України*

КОМПАРАТИВІСТСЬКЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОШИРЕННЯ СФЕРИ ДІЇ ТРУДОВОГО ПРАВА НА ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ПРОФЕСІЙНИХ СПОРТСМЕНІВ

Larysa Velychko, PhD in Law

Kharkiv Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine

COMPARATIVE STUDY OF EXPANDING THE SCOPE OF LABOR LAW ON THE LEGAL REGULATION OF PROFESSIONAL ATHLETES' LABOR

The article is devoted to the study of extending the scope of labor law to regulate the work of professional athletes. The author found that most scientists and practitioners believe that legal relationships in professional sports should be governed by civil law. However, according to the author, labor relations of professional athletes are a subject of labor law. The author concludes that professional sports is the work that is carried out systematically, has a specific purpose (participation in competitions), takes place at the expense of an employer and obedience to the established rules of "labor regulations" (meetings, trainings, daily routine, the prohibition to consume alcohol, etc.); an athlete receives a monetary reward due to the signed contract of employment. Therefore, professional sports as a hired labor is the subject of labor law. This conclusion of the author based on the analysis of international legal regulation of labor of professional athletes.

Keywords: labor law, labor of athletes, relationships in a workplace, employment contract, employment relationship.

Постановка проблеми. Праця професійних спортсменів є глобальним явищем, що вирізняється високим рівнем саморегуляції, оскільки залежить від правил і регламентів, прийнятих як міжурядовими міжнародними організаціями, так і спортивними федераціями, а також характеризується високим рівнем трудової міграції.

Сфера професійного спорту є важливим джерелом зайнятості, має потужний потенціал створення нових робочих місць і розширення можливостей ведення бізнесу, на що вказує зростання числа професійних клубів, поява нових видів спорту, організація і проведення значущих міжнародних змагань та олімпійських ігор.

Проте, незважаючи на значущість постійного розвитку професійного спорту, з метою всебічного розвитку особистості та формування здорового способу життя, досягнення фізичної та духовної досконалості людини, формування патріотичних почуттів у громадян та позитивного міжнародного іміджу держави, все ж й досі чимало питань залишаються законодавчо неврегульованими. Одним із таких питань є сфера дії трудового права на правову регламентацію праці професійних спортсменів, позаяк чинне законодавство про працю не регулює ці питання, тому більшість науковців та практиків переконані, що правові відносини у сфері професійного спорту мають регулюватися нормами цивільного права.

Стан дослідження. Проблемами правового регулювання праці спортсменів присвячені праці таких вчених, як А. М. Агузарова, К. М. Гусова, О. С. Леонов, Д. І. Рогачьова, М. О. Ткалич, О.О. Шевченко та ін. Разом з цим вчені зосереджують увагу лише на загальній характеристиці праці спортсменів, чи на окремих проблемах її правового регулювання. Крім цього малодослідженими залишаються питання регулювання режиму робочого часу, оплати праці спортсменів та укладення

з ними трудових договорів, тоді як практика використання праці спортсменів вимагає особливого правового регулювання.

Тому **метою цієї статті** є проведення порівняльно-правового дослідження особливостей регулювання праці професійних спортсменів в Україні та в деяких зарубіжних країнах, що може допомогти виявити тенденції правового забезпечення праці спортсменів у світі та виробити найкращі шляхи для врегулювання цих питань в Україні.

Виклад основного матеріалу.

На переконання М. О. Ткалич, відносини у професійному спорті є, фактично, підприємницькими (господарськими) відносинами та повинні регулюватися нормами цивільного права. Тому авторка пропонує передбачити у Законі України «Про фізичну культуру і спорт» (або в окремому Законі «Про професійний спорт») чітку легальну дефініцію професійної спортивної діяльності через категорію підприємництва, відповідно до ст. 42 ГК України. Закріплення зазначеного визначення у позитивному праві дозволило б визнати, що в основі відносин між спортивним клубом та професійним спортсменом лежить не трудовий договір, а цивільно-правовий договір виконання робіт, відповідно до якого одна сторона (виконавець) зобов'язується виконувати тренувальну діяльність з метою набуття навичок, що дозволяють досягати високих результатів у спортивних змаганнях, а інша сторона (замовник) бере на себе обов'язок оплатити ці роботи за отримання права користування досягнутими спортсменами результатами. Предметом договору виконання робіт у професійному спорті може бути спортивна майстерність як особливий об'єкт права власності, а право користування цим об'єктом буде передаватися власником іншим суб'єктам цивільно-правових відносин на умовах договору. При цьому з'явиться також і можливість визначення критеріїв оцінки права користування спортивною майстерністю при здійсненні цивільно-правових правочинів. Одним з очевидних критеріїв уже зараз є спортивні досягнення і результати змагальної діяльності спортсмена¹.

Перевагою цивільно-правового договору під час регулювання правовідносин у професійному спорті, на думку науковця, є й те, що він зберігає для сторін свободу вибору форми, а в істотній мірі й змісту, встановлюючи гнучкий у застосуванні правовий зв'язок. Таким чином, М. О. Ткалич переконаний, що відносини контрагування у спорті потребують регулювання інструментами цивільного права².

У той же час О. О. Шевченко переконана, що незважаючи на багатоманіття здійснюваних функцій, діяльність професійного спортсмена можна все ж розглядати у вигляді роботи на певній посаді. Спортсмен, таким чином, виконує певну трудову функцію, а не передає результат своєї праці³.

На наше переконання, більш слушною є позиція тих науковців, які вважають за потрібне регулювати працю спортсменів-професіоналів саме нормами трудового права. Адже, як зазначає М. Козіна, професійний спорт як діяльність, що є роботою певного виду, виконується систематично, має певну мету (участь у змаганнях), відбуваються за рахунок коштів роботодавця та з підляганням установленим ним правилам «трудового розпорядку» (збори, тренування, розпорядок дня, заборона вживати алкогольні напої тощо), за неї спортсмен отримує грошову винагороду, обумовлену укладеним трудовим договором, – є найманою працею зі своєю специфікою, що зумовлена особливостями виконуваної діяльності. Тому професійний спорт як наймана праця – це предмет трудового права, а отже, суспільні відносини, що виникають у процесі використання здібностей спортсменів до участі в змаганнях, повинні бути об'єктом регулювання норм трудового законодавства⁴.

У зарубіжних країнах питання правової регламентації правовідносин у професійному спорті також регулюються по-різному. Так, О. О. Шевченко провела класифікацію моделей правових

¹ Ткалич, М.О. (2009). Правова природа та особливості укладання контракту про спортивну діяльність *Актуальні проблеми держави і права*, вип. 51, 332.

² Ткалич, М.О. Правова природа та особливості укладення контракту про спортивну діяльність. *Бібліотека учебной литературы*. <<http://vuzlib.com/content/view/1445/>> (2017, листопад, 13).

³ Шевченко, О.А. (2005). Особенности правового регулирования труда профессиональных спортсменов. *Теория и практика физической культуры*, 6, 45.

⁴ Козіна, М. (2012). Професійна діяльність спортсменів як об'єкт правового регулювання нормами трудового законодавства. *Публічне право*, 4, 428.

режимів спортивно-трудова відносин на підставі місця відповідного комплексу правових норм у законодавстві:

– модель закріплення комплексу норм правового режиму спортивно-трудова відносин у вигляді окремої глави (розділу) безпосередньо в Трудовому кодексі або в базовому Законі про працю (Мексика, Чилі, Венесуела та ін.);

– модель закріплення трудо-правових норм про статус професійних спортсменів у законодавстві про спорт, а не в трудовому законодавстві (Італія, Іспанія, Еквадор, Перу, Аргентина);

– закріплення норм у загальному законі про спорт (Латвія та ін.);

– закріплення норм у спеціальному законі про спортивно-трудова відносини спортсменів (Еквадор, Перу, Аргентина, Іспанія, Італія та ін.);

– модель гібридного закріплення трудо-правових норм про статус професійних спортсменів – у законодавстві про спорт із закріпленням у ньому посилань до профільного трудового законодавства (Франція).

Крім того, авторка провела класифікацію моделей нормативних режимів спортивно-трудова відносин на підставі обсягу регламентації цих питань на державному рівні:

– держава спеціальним чином не регулює спортивно-трудова відносини, які підпадають під загальне правове регулювання трудових відносин (Німеччина, Латвія, Польща, Франція, Швеція, Венесуела та ін.);

– держава регулює спеціальним чином спортивно-трудова відносини, які, таким чином, не підпадають під загальне правове регулювання трудових відносин (Греція, Іспанія, Італія, Хорватія, Китай, Мексика, Аргентина та ін.)¹.

За нормативними режимами спортивно-трудова відносин можна виокремити такі їх моделі:

– трудове законодавство не регулює спортивно-трудова відносини (Аргентина, Перу та ін.);

– трудове законодавство регулює спортивно-трудова відносини вибірково – лише для окремих видів спорту, для окремих категорій професійних спортсменів (Чилі – стосовно гравців професійного футболу; Перу – щодо професійних футбольних гравців; Еквадор – щодо професійних футбольних гравців; Аргентина – щодо професійних футбольних гравців);

– трудове законодавство регулює спортивно-трудова відносини для професійних спортсменів всіх видів, принаймні, визнаних державою, а також для інших категорій осіб у спорті (Венесуела – не лише щодо професійних спортсменів, але й інших працівників галузі професійного спорту, включаючи технічних менеджерів і директорів, спортивних тренерів та інструкторів; Італія).

Крім того, у всіх державах має місце поєднання відразу декількох варіантів регулювання трудо-правового статусу суб'єктів професійного спорту:

– державне нормативно-правове регулювання трудо-правових відносин у сфері спорту;

– позаправове нормативне регулювання (саморегулювання) в галузі спорту;

– договірне регулювання.

При цьому обсяг і значення тих чи інших джерел (насамперед, норм трудового права) у загальному обсязі регулювання різняться для кожної держави.

Недоліком трудового законодавства України, на нашу думку, є брак послідовно та системно викладених положень щодо регулювання праці спортсменів-професіоналів.

Положеннями Закону України «Про фізичну культуру і спорт» від 24 грудня 1993 року² не встановлено визначення трудового контракту спортсмена, а є лише згадка про трудовий договір (контракт), як про документ, що укладає центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту (наразі це Міністерство молоді та спорту України) зі спортсменами та фахівцями штатної команди національних збірних команд України з олімпійських та неолімпійських видів спорту. Жодних інших згадок про трудовий контракт спортсмена, як про особливу форму договору, Закон не містить. Іншим нормативно-правовим актом, який міг би врегулювати питання щодо трудового контракту спортсмену, є Кодекс законів про працю України. Однак і цей документ не передбачає особливості праці професійного спортсмена.

¹ Шевченко, О.А. (2014). *Международное и сравнительное трудовое право в сфере профессионального спорта (русский, английский)*. Москва: Проспект, 60-62.

² Закон про фізичну культуру і спорт 1993 (Верховна Рада України). *Відом. Верховн. Ради України*, 14, 80.

Разом з цим Законом «Про фізичну культуру туру і спорт»¹ встановлено, що діяльність у професійному спорті регулюється не тільки законодавством України, а й статутними та регламентними документами відповідних суб'єктів сфери фізичної культури і спорту та міжнародних спортивних організацій.

У статутних і регламентних документах спортивних організацій та об'єднань визначається поняття спортивного контракту. Так, згідно з Регламентом Всеукраїнських змагань із футболу, серед команд клубів Об'єднання професіональних футбольних клубів України «Прем'єр-Ліга» сезону 2016/2017 рр. під контрактом слід розуміти форму трудової угоди між футбольним клубом та його працівником з усіма додатками, змінами й доповненнями, укладеної відповідно до законодавства України та Регламенту ФФУ стосовно статусу й трансферу футболістів та інших документів ПЛ, ФФУ, ФІФА й УЄФА².

Питанню трудових відносин у професійному футболі присвячено окремий розділ IV Регламенту Федерації футболу України зі статусу і трансферу футболістів³. Зокрема, встановлено, що:

- контракт укладається обов'язково в письмовій формі;
- контракт повинен відповідати «Мінімальним вимогам до стандартного контракту футболіста-професіонала, визначених угодою між УЄФА, ЄПФЛ, АЄК і Європейського дивізіону ФІФПро від 19 квітня 2012 року»;
- контракт повинен містити положення типової форми контракту та чітку фіксовану суму заробітної плати;
- контракт повинен містити права та обов'язки гравця та клубу;
- контракт не може укладатися на строк менше, ніж на 6 місяців та більше, ніж на 5 років (три роки для неповнолітніх);
- контракт повинен містити заборони та обмеження для гравців: заборона гравцю приймати участь в азартних іграх, обов'язок гравця вести здоровий спосіб життя, не вживати алкоголь та тютюн, не завдавати шкоди репутації клубу, заборона негативно оцінювати порядки в клубі, не давати негативні оцінки керівництву клубу, тренерам та футболістам, офіційним особам ФФУ та ін.

Типова форма Контракту між Професіональним футбольним клубом та Футболістом-професіоналом була затверджена Виконавчим комітетом ФФУ від 03 липня 2014 року, згідно з Мінімальними вимогами до Стандартного Контракту Футболіста-професіонала, які визначені Угодою між УЄФА, ЄПФЛ, АЄК і Європейським дивізіоном ФІФПро⁴.

Отже, спортивні організації визначають трудовий контракт спортсмена – як угоду між спортсменом та клубом, на підставі якої виникають трудові правовідносини з підготовки та участі спортсмена в змаганнях за грошову винагороду, яку сплачує клуб.

Як бачимо, трудовий контракт спортсмена за визначенням майже не відрізняється від звичайного трудового контракту. Разом з цим, трудовий контракт спортсмена, у порівнянні зі стандартним трудовим договором, має багато особливостей, пов'язаних зі сферою його застосуванням – спортом.

По-перше, клуби та спортсмени обмежені строком, на який можуть укласти контракт. При чому обмежені вони як мінімальним (у футболі – 6 місяців, у баскетболі – 60 днів) так і максимальним строком (у футболі – 5 років, у баскетболі – 4 роки).

По-друге, вступаючи у трудові відносини з клубом, спортсмен приймає на себе ряд специфічних зобов'язань та обмежень. Зокрема, спортсмен не має права вступати в переговори з іншим клубом щодо свого працевлаштування без офіційної згоди роботодавця; спортсмен не має права займатись самолікуванням і може використовувати медичні препарати лише з дозволу клубного лікаря; спортсмен зобов'язаний брати участь в громадських заходах, які проходять під егідою клубу; лише з дозволу керівництва клубу спортсмен може брати участь в рекламних заходах

¹ Закон про фізичну культуру і спорт 1993 (Верховна Рада України). *Відом. Верховн. Ради України*, 14, 80.

² Регламент Всеукраїнських змагань з футболу серед команд клубів Об'єднання професіональних футбольних клубів України «Прем'єр-ліга» сезону 2016/17 (Виконавчий комітет ФФУ). *Офіційний сайт ФФУ* <http://www.ffu.org.ua/files/ndocs_946.pdf>.

³ Регламент Федерації футболу України зі статусу і трансферу футболістів 2014 (Виконавчий комітет ФФУ). *Офіційний сайт ФФУ*. <http://www.ffu.org.ua/files/ndocs_602.pdf>.

⁴ Типова форма Контракту між Професіональним футбольним клубом та Футболістом-професіоналом 2014 (Виконавчий комітет ФФУ). *Офіційний сайт ФФУ*. <http://www.ffu.org.ua/files/ndocs_569.pdf>.

(демонстраціях спортивних товарів, фотосесіях та ін.); спортсмен не може робити заяви, зокрема в соціальних мережах та в мережі Інтернет, які можуть завдати шкоди репутації клубу та ін.

По-третє, особливістю трудового контракту спортсмена є визначення робочого часу спортсмена.

Відповідно до Типової форми контракту між Професіональним футбольним клубом та Футболістом-професіоналом роботою футболіста є тренування та участь в змаганнях. Тренування спортсмена складаються зі щоденних практичних та теоретичних занять. Крім цього спортсмен проходить регулярні медичні огляди, приймає участь в передсезонних зборах, виконує інші обов'язки пов'язані з підготовкою до змагань.

Безпосередня участь спортсмена в змаганнях – це включення спортсмена в заявку на конкретні змагання (наприклад, Чемпіонат України з футболу, хокею, гандболу; міжнародні змагання та ін.); включення спортсмена в заявку на конкретний матч; участь в змаганнях (матчі) та післязмагальні процедури (спілкування з журналістами, аналізи на допінг та ін.).

Крім цього, робочий час спортсмена регулярно припадає на вихідні та святкові дні, що прямо заборонено трудовим законодавством України, а також на нічні години (з 22 до 6), адже багато міжнародних змагань з футболу та інших видів спорту розпочинаються близько 22 години вечора.

Таким чином, робочий час спортсмена не може бути конкретно встановленим в контракті, оскільки інтенсивність тренувань та кількість змагань змінюється в залежності від календаря змагань та інших обставин, а тому і кількість робочих годин спортсмена коливається в більшу і меншу сторони протягом строку дії контракту.

По-четверте, спори, пов'язані з трудовими контрактами, повинні розглядатися в позасудовому порядку. В Типовій формі контракту між Професіональним футбольним клубом та Футболістом-професіоналом прописано арбітражне застереження – у випадку недосагнення згоди між футболістом та клубом спір між ними розглядається Палатою з вирішення спорів ФФУ та/або CAS (Спортивним арбітражним судом, м. Лозанна, Швейцарія). Крім цього, встановлено обов'язок клубу та гравця утримуватися від вирішення спорів між собою в судах загальної юрисдикції. Наявність таких застережень в контракті – результат світової та європейської практики вирішення спортивних спорів, які розглядаються спеціальними судовими інстанціями (спортивний арбітраж).

Специфіка спортивних трудових відносин, які часто виходять за рамки звичайних трудових відносин, на нашу думку, мала б знайти відображення в книзі четвертій проекту Трудового кодексу України (реєстр. № 1658 від 27.12.2014 р.) підготовленого до 2-го читання від 24.07.2017 р.¹ «Особливості регулювання трудових відносин за участю окремих категорій працівників і роботодавців», проте у проекті регламентовано лише особливості праці працівників із сімейними обов'язками, неповнолітніх осіб та особливості праці працівників за трудовим договором з роботодавцем–фізичною особою.

Розірвання трудового контракту спортсмена, так само як і його укладення та виконання, має особливості пов'язані з цінністю конкретного спортсмена для клубу. Адже спортсмени не тільки допомагають клубу досягати бажаних спортивних результатів. Клуб також отримує прибутки від продажу спортивної атрибутики (наприклад, ігрових футболок з прізвищами спортсменів), від участі спортсменів в рекламних та інших комерційних заходах. І якщо конкретний гравець сприяє досягненню таких цілей клубу, то його цінність для клубу зростає. В такому випадку клуб зацікавлений у продовженні співпраці. Другим учасником спортивних трудових відносин є спортсмен, який зацікавлений у співпраці з успішним клубом, в якому він може досягнути високих спортивних та фінансових результатів, а у випадку невідповідності клубу його сподіванням – прагнучиме припинити такі відносини.

З метою досягнення балансу інтересів клубів та гравців, футбольні регламенти документи встановлюють обмеження для розірвання трудових договорів. За загальним правилом контракт може бути розірвано лише за згодою сторін, а для одностороннього розірвання встановлені суттєві обмеження. Зокрема, контракт може бути достроково розірвано в односторонньому порядку лише після закінчення сезону змагань та за умови сплати компенсації стороною, яка його розриває (в іншому випадку до такої сторони можуть бути застосовані санкції). Багато клубів практикують

¹ *Проект Трудового кодексу України 2014* (Верховна Рада України). *Офіційний сайт Верховної Ради України*. <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53221> (2017, листопад, 13).

внесення до контрактів так званої клаузули – суми, за умови сплати якої, трудовий договір гравця припиняється і він може працевлаштуватись в іншому клубі, який сплатив компенсацію.

Регламентні документи захищають гравця від дострокового розірвання контракту у випадку отримання гравцем травми під час матчів, тренувань та зборів. У такому випадку контракт продовжує діяти і гравець отримує заробітну плату. У свою чергу контракт з футболістом може бути розірвано, якщо останній вчинив дії, внаслідок яких до нього були застосовані санкції у вигляді тривалої дискваліфікації (наприклад, вживання заборонених медичних препаратів – допінгу). В такому випадку клуб не сплачує гравцю будь-які компенсації, а має право достроково припинити дію договору. Варто також взяти до уваги, що трудовий контракт, укладений між спортсменом та клубом, може бути розірвано на підставі невиконання однією зі сторін контрактних зобов'язань (невплата заробітної плати клубом, систематичне ухилення гравця від участі в тренуваннях та змаганнях та ін.).

Можна виокремити деякі проблеми, які ускладнюють чітку регламентацію правовідносин із професійними спортсменами за допомогою норм трудового права та, які слід враховувати під час правової регламентації праці професійних спортсменів на рівні майбутнього Трудового кодексу України. Такими є такі, як-от:

1. Моделі винагороди в спорті можуть дуже різнитися і можуть реалізовуватися в таких формах, які характеризуються істотною нерегулярністю, та які в силу цього важко кваліфікувати як заробітну плату.

2. Професійний спортсмен може укласти не спортивно трудовий договір, а цивільно-правовий договір, або взагалі не укласти жодних договорів зі спортивним клубом чи іншою спортивною організацією. Причому таке рішення не завжди приймається за бажанням самого спортсмена, у ряд випадків ініціаторами виступають роботодавці. Наприклад, з декількох рішень Вищого трибуналу юстиції Арагона (Іспанія) від 30.04.2002 р. відомі випадки, коли деякі органи місцевого самоврядування в цьому автономному співтоваристві наймали спортивних координаторів на підставі договорів про надання лізингових послуг¹.

Існує різниця між найманими працівниками і незалежними підрядниками. Незалежний підрядник самостійно несе економічні ризики, пов'язані з його діяльністю, а самостійно здійснює фінансування пристроїв і споруд, необхідних йому для здійснення його діяльності, а також самостійно обирає своїх клієнтів. Але в сфері професійного спорту межа між найманим працівником і незалежним підрядником може бути досить тонкою. Використання незалежних підрядників може бути досить вигідною і поширеною практикою для деяких спортивних клубів, оскільки такі підрядники вигідно вирізняються від найманих працівників тим, що клуби не несуть відносно них обов'язок надання соціального захисту, а також не повинні здійснювати за них внески у відповідні соціальні фонди. Крім того, на незалежних підрядників не поширюються положення трудового законодавства та колективних договорів.

3. Існує проблема оцінки витраченої праці професійним спортсменом, яка відчужується на користь роботодавця. Результати праці (спортивних виступів) професійного спортсмена використовуються одночасно й ним самим (в своїх інтересах), і його роботодавцем – спортивною організацією (відповідно, в її інтересах).

4. У сфері професійного спорту підпорядкованість та залежність мають вельми специфічний характер, оскільки спортсмен може брати участь у спортивних змаганнях (якщо це дозволяє вид спорту і нормативні акти організатора таких змагань) лише на підставі своєї заявки та успішного проходження кваліфікаційних змагань, не будучи пов'язаним відносинами підпорядкованості ні з якою спортивною організацією. Саме через членство в спортивній організації (спортивної федерації) спортсмен набуває свій статус, вступає в правовідносини, які створюють взаємні права і зобов'язання перед іншими спортсменами, спортивними асоціаціями, спортивними федераціями на національному та міжнародному рівнях.

Враховуючи вищезазначене, пропонуємо професійним спортсменом вважати будь-яку особу, яка працює за трудовим спортивним контрактом, та яка особисто і систематично бере участь

¹ Sentencia de Tribunal Superior de Justicia de Aragon de 30 de abril de 2002 (AS 2072) *Consejo General del Poder Judicial* <<http://www.poderjudicial.es/>>; Sentencia de Tribunal Superior de Justicia de Aragon de 20 de marzo de 2002 (JUR 119298) <<http://www.podeijudicial.es/>>; Sentencia de Tribunal Superior de Justicia de Aragon de 31 de enero de 2002 (JUR 75442) <<http://www.poderjudicial.es/>>.

в спортивних змаганнях і займається підготовкою до них за певну винагороду або без такого з метою досягнення спортивного результату.

Висновок. Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, щр регулювання праці професійних спортсменів в Україні та в зарубіжних країнах відбувається як на нормативному, так і на договірному рівнях. Проте в Україні нормативне регулювання роботи спортсменів-професіоналів не вирізняється системністю та послідовністю викладених положень. На нашу думку, його подальше вдосконалення можливе на підставі систематизації норм, що регулюють працю професійних спортсменів, зокрема за допомогою закріплення таких норм у новому Трудовому кодексі України.

References:

1. Tkalych, M.O. (2009). Pravova pryroda ta osoblyvosti ukladannya kontraktu pro sportyvnu diyalnist [The legal nature and peculiarities of conclusion of a contract on sports activities]. *Aktualni problemy derzhavy i prava* [Actual problems of state and law], no. 51, 326-333. [in Ukrainian].
2. Shevchenko, O.A. (2005). Osobennosti pravovogo regulirovaniya truda professyonalnykh sportsmenov [Peculiarities of legal regulation of labor professional athletes]. *Teoryya y prakty`a fizycheskoj kul`tury* [Theory and practice of physical culture], no. 6, 44-50. [in Russian].
3. Kozina, M. (2012). Profesiijna diyalnist sportsmeniv yak obyekt pravovogo reguluvannya normamy trudovogo zakonodavstva [The professional activities of athletes as the object of legal regulation of labour law]. *Publichne pravo* [Public law], no. 4, 424-429. [in Ukrainian].
4. Shevchenko, O.A. (2014) *Mezhdunarodnoe y sravnytelnoe trudovoe pravo v sfere professyonalnogo sporta (russkij, anglyjskij)* [International and comparative labour law in the field of professional sport (Russian, English)]. Moscow: Prospekt, 104. [in Russian].
5. *Zakon pro fizychnu kulturu i sport* [The law on physical culture and sports] 1993 (The Verkhovna Rada of Ukraine). *Vidom. Verhovn. Rady Ukrayiny* [The Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine], No. 14, 80. [in Ukrainian].
6. Reglament Vseukrayinskyx zmaganiy z futbolu sered komand klubiv Obyednannya profesionalnykh futbolnykh klubiv Ukrayiny «Prem'yer-liga» sezonu 2016/17 [Regulation of all-Ukrainian competitions on football among teams of clubs of the Union of professional football clubs of Ukraine «Premier League» of the season 2016/17] (Executive Committee FFU). *Oficijnyj sayt FFU* [Official website of the FFU]. <http://www.ffu.org.ua/files/ndocs_946.pdf> [in Ukrainian].
7. *Reglament Federaciyi futbolu Ukrayiny zi statusu i transferu futbolistiv 2014* (Executive Committee FFU) [The regulations of the football Federation of Ukraine on the status and transfer of players 2014]. *Oficijnyj sayt FFU*. [Official website of the FFU]. <http://www.ffu.org.ua/files/ndocs_602.pdf> [in Ukrainian].
8. *Typova forma Kontraktu mizh Profesionalnym futbolnym klubom ta Futbolistom-profesionalom 2014* (Executive Committee FFU) [Standard form of Contract between a Professional football club and a football Player-the professional 2014]. *Oficijnyj sayt FFU* [Official website of the FFU]. <http://www.ffu.org.ua/files/ndocs_569.pdf> [in Ukrainian].
9. *Proekt Trudovogo kodeksu Ukrayiny* [The draft Labour code of Ukraine] 2014 (The Verkhovna Rada of Ukraine). *Oficijnyj sayt Verhovnoyi Rady Ukrayiny*. [The official site of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53221> (2017, lystopad, 13) [in Ukrainian].
10. Sentencia de Tribunal Superior de Justicia de Aragon de 30 de abril de 2002 (AS 2072) *Consejo General del Poder Judicial* <<http://www.poderjudicial.es/>>; Sentencia de Tribunal Superior de Justicia de Aragon de 20 de marzo de 2002 (JUR 119298) <<http://www.podejudicial.es/>>; Sentencia de Tribunal Superior de Justicia de Aragon de 31 de enero de 2002 (JUR 75442) <<http://www.poderjudicial.es/>>.